

۳۰ مایس ۱۹۱۸

صافی : ۴۶

ایکڑھی جلد

تیکلی محبو

ادبیات ستارینی

فاتح دورنده ادبی حیات

ایله «خواجۀ جهان» ایله ده مکتوبلاشفدن کری قلمازدی. یونون شرق عائیله فاتح بویوک بر علم وصعت حامیسی اولارق طایفیدنی ایچون، هراتدن اصفهاندن کلن هر کاروان، استانبوله، جائزه آرامعه پیغمش رند وقلندر شاعری، معروف دین کتابیرنه جنوق قیمتلی حاشیهلر یازمش عالم منلار کتیر بردی، فاتحک نظرلنده، صری ایران یایلازلندن آیلرجه سوروکلهوب کلن کاروانلرک الک مقبول متاعری، بوکی علم وادیات آدمیلدی. یوتون غرب عالئک تهورلرجه، قودوران کورولتورلرجه اهمیت ویرمئن یومتعظم حکمدار، سفیل عالم، یلاسیارلر آتنده کیزلرکن صنعتکار روحلره قارشئ الک نیجیب برتواضعله جرکت ایدیور، شعرلرنی، قصیدهلرنی ملغنانه دیککیور، علمی اثرلرنی طقی بر علم آدمی کی نهایتین بر علاقه ایله اوقیوردی. حکومت ایشلرله اوغراشادی زمانلرده، فاتحک الک بویوک مشغلهسی عالم و شاعرلرله کوروشمکدی. عمومی شایانلرده، مراسمه شاعرلر مطلقا بولونورلر وپادشاهه قصیدهلر تقدیم ایدورلر؛ فاتح ادرنده شهزادهلرینک سنت دوکوتی بویوک بر نطظه ایله یایدیریرکن، طوسون بکک تعبیرنجه «کل شعرا قصاید مدراع عرض ایشلردی»...

سراینده داٹا شاعرلر بولندبران فاتح، اولره قارشئ جنوق سریت وطفککار داورانر، اواق تنق قیاجلرینی، لایالیکلرینی مسامحهکار برکوزله کوز بردی. اساساً او دورک شاعرلری، پاشده فاتحک الک سوکیلی مصاحبی بویوک شاعر احمد پاشا اولغینن حالده رند و دیارلد، حیاته قارشئ جنوق لایالی آتملردی: اولرک کوزنده «می وعبود»دن بشقه هیچ برئی حقیق بر وارلق عرض ایتزدی؛ بونلر اولمادقن صوکارا زئی، ثروت، حیثیت، حتی حیات نهایتین بر بوشقندی. ایشلرند الک

ونظم وانشایه دخی او مرتبه ده رغبتلری واهله او درجه ده حرمتلری وارمشک، دیار هندده خواجه جهان وولایت عجمده مولانا جامی به هر سال بیک عدد فلوری ارسال اولتورمش. وشاعران دخی اوتوز نفر شاعر سالیانه سن وعلوفه سن بر ایش. وکیی نوارنخن نظم وانشاد ایدوب کیی قطعه وقصایدله مدایخن در ایش؛ وکندولرک دخی طبع شغریلری شعره شامل اولغین عونی تخلص ایدوب اثناء اوقاتده کاه مقرد وکاه تمام غزل دیرلر ایش.»

برنجی سلطان سلیمک ایران خطاطلرین «حاجی حسن»ه یازدیردنی خارق العاده برنجه سن آینه برق آلتایاده یاسدیرلش اولان «فاتح دیوانی»، حتی الک سریع وسطخی بر نظرله دقیق اولونسه بیه، استانبول فاتحه متوسط شاعرلرمن آراشده مستتا برموقع آیموق لزومی درحال اعتراف ایدیلر. نظم خصوصنده کی قسطلر، یالکز فاتحه دکل «احدپاشا» ایله «نظای» ده داخل اولدنی حالده یوتون اودور شاعرلرجه عائددر. آناطولی دروم ایلیک مختلف ملککنزنده بیشن او زمان شاعرلری، دوغوب بویو دکاری عیمیک خصوصی لهجهلرنی نظم داره سنه صوفقده هیچ برغذور کورمورلردی. اوندن باشقا، هنوز استانبول لهجهسی تشکل اتمه شدی. آناطولی تورکازنده سیاسی مرکزیتک تأسسی ناسل فاتح زمانده باشلامسه، استانبول لهجه سنک بغداددن ماچارستان سرحدلرینه قدر ادبیات لسانی اولارق بولی داهما مؤخر زمانلره عائددر؛ فاتح دوری، بونک آتیاق بر مقدمه سی حکمتددر.

یالکز سیاسی حدودلری ایچنده دکل، او حدودلرک دیشارینسده معنوی برسلطت سورمک ایسته ن فاتح، هند و ماوراءالنهر ادبسته ده احسانلرده بولونبور، اولره مخاره ایدیوردی. فاتحک شاعر و عالم وزری عمود پاشا، معارفوزلرک خصوصنده ولی نعمتک هر حرکتی تقلید ایتدیک کی «جامی»

اسکی تذکره شعرالرک الک کوزل والجهانیلرین برینی یازان «عاشق چلی»، اثرینک مقدمه سنده، فاتح دورنی شو مصنع سطرلره آکلامتجه چالشیور: «حتی کندیلر دخی عونی تخلص ایدوب مکمل غزللر ومرتب قصیدهلر وقطعهلر دیشلردر. سلاطین آل عثمانن اگرچه جله دن شعر دیک مقبولدر، اما سلطان مراده کلنجبه اولانلرک اشعارئ شایع اولدیندن اکثره محمولدر؛ اما اتفاق اوزره اول صاحب تخلص مرحوم درک واسطه عقد سلاطین کورورومدر: وشعرادن مأرب ومرتاب ومدارج ومناصدن فارغ بیکر آتجه ترتیب ایتدیلر. بو احسان اول اول سلفاتک اختراعیدر. آدن صوکارا کللر دخی بعض مستحقینه اول احسانی ایتکده آلرک اثرنه کیندیلر. مرتب دیوانی مشهوردر واکثر ابیاتی خاطارده مسطوردر». زمانده فضل ومرتبه متاسب بر موقعه بوسکه لهمدیک ایچون ماضی به قارشئ داٹانهایتین برنحصر کوسن «قسطونیل لطیف» ده، فاتحک علم وصنعه نه قدر قیمت وبردیکی، بلکه بر آز میافه ایله فقط هر حالده حقیقتدن یک جنوق اوزاقلشایه ری، تصویر ایدیور: «اول عهدوعصرده اولان جمعیت علما واکثر فقها وفضلا بر پادشاهک عصرنده دخی واقع اولش دکلددر. هر قده بر عالم متبحر ومنفرد وار ایسه، اگر دیار هندده واکر ولایت سنده، هزار اکرام والفتاته بولنده بقلماک ویتال ایدوب مناصب عالیه ومرتاب معالیه برله استالتر ویروب بالضروره هر برینه وداع وطن و ترک مسکن ایتدیرمیش. معلوم ومشهوردرک علی قوشچی دیکک متعارف مالق دیار عجمدن ولایت رومه دعوت ایتکده تعظیماً هر منزله بیک آتجه تعیین و تقدیر ایدوب بویوکنه هزار تکریمله توقیرنی توقیر ایتشدر. والخاص علم ومعرفتک اول دورده کال درجه ده رواجی وعلما وفضلائک سائر طوائف اوزره ارتقا و انبای وارش.

بر کون پادشاهک معینده کیدزن، بوله «بر حیدری» صاحب‌حال «کورمش و در حال مصنع بر غزل انشاد اید یوره‌دک فاتحک تقدیرنی قازانمشدی ...

فاتحک زمانتک « سنان پاشا ، محمود پاشا ، نشانچی عثم پاشا ، جزری زاده قاسم پاشا » کی بویوسک موقعلر قازانمش شاعرو صنعتکارلرندن باشقاعا اسماری اونونولش دهاا برجوق شاعرلری واردکرده پادشاهک انعام والطافندن مستغید اولورلر و بونک شکرینی قصیده‌لرله ادا اید یورلردی . مثلا اودورک مشهور

نقاشلرند « بروسلنی سنی » ، بومی یوز آقچه وظیفه‌بنائیلندن دولای بر چوقلرینک غبطه‌سی جلب ایدن « عشق قديم » ، بومی اون آقچه آلان « سعدی » ،

ای سفر غزین ایدن یار خدا یارک اولای همت اهل نظر قافله سالارک اولای یول اوران کشی حرامی کوزک اولکنده سنک جان عشاق کی زار و گرفتارک اولای کبریک اوق، اولای قهر اتمک اعداقلین غمزه‌لر نیزه‌شک چشم کاندازک اولای غزنی سوله‌بن « هفت‌بیکر » صاحب « علوی » ،

منفعتدر غرض اکابرند
یا نولور نفی اولمایان اولودن ؟
کورمه‌مین که هیچ خط ایتز
شیخ ایله صوفی آقچه‌سز تولودن

لطیفه‌سنک قائل « قدسی » ، احمدپاشا شا کرد موقعلرلرندن « رسی ، جالی ، حریری » و دهاا بویکی برجوق شاعرلر بو دوره منسوبدر . یته بوزمان ائاشاننده شهزاده‌لرک معینده بولونان ، ولایتلرده یاشایوب شهرت قازانان برجوق ذوقانده تعداد ایدیه‌جک اولورسه ، فاتح دورنده‌کی ادبیات حیاتنک وسعی ای وضوح ایله آکلاشایلیبیر ، معمایه ، بونون بویوزلرجه مختلف شاعرک اثری تدقیق ایدیه‌جک اولورسه ، دورک اک بویوسک استادی اولاریق « احمد پاشا » فی قبول ایتک ضروریدر . « سلطان جم » شاعرلری ایله « سلطان جم » ، حتی « نظای » ده داخل اولدینی حالد بونون او دور ، احمد پاشانک آرقه‌سنندن یوروش ، اونی اک بویوسک استاد تاقی ایتش ، اونک قصیده و غزللرینی تقلیده اوغراشمیشدر .

سرایک خارجنده ، کندی لایبالیک عللرلرده یاشایان شاعرلر ، فاتح زماننده طبق اسکسی کی ، جالیلی بوزاخانه‌لرده ، میخانه‌لرده ، مسیره‌لرده وقت کچیر یورلردی . ادرنده ، بروسه‌ده ، قسطنطنیه ، مغنیساده ، آماسیه‌ده اولدیه کیش واکلجه‌نی بر ادبیات حیاتی واردی . استانبول شاعرلری ، فاتح

« لطیفی » به کوره توقادلی ، عاشق جلی به کوره سینوبلی ویا قسطنوبیل اولان ملیحی ، علم و ادبیات اعتباریه بویوسک بر شخصیتدی ؛ آناتولیده اوقودندن صوگرا ، ایرانه کیده‌لک ایدمت اوداده‌ده اوغراشمش ، « جامی » ایله درس شیریکلی ایشدی . فقط طالعک غریب بر جلوه‌سیله ، ایلی سرخوشلک اک صوک درجه‌ته واردردینی ایچون میخانه‌لردن کجه کوندوز آیریلماز ، نهادی ایچر وشعرلر سویلردی . احمد پاشانک توصیه‌سیله سلطان عثم اونی سرایه آلدی

فاتح سلطان محمد

ویدمسنکدن قورنازمغه چالیشدی ؛ گاه لطف ایله ، گاه قهر ایله نهایت شرابه توبه ایتدیردی « ملیحی » بوزا و آقینوله وقت کچیرمه چالیشدی ؛ فقط موق اولامایورکی تکرار نمه قلمه میخانه‌لرینه قایغی آتدی : اونک نظرلنده میخانه علنک تکلفس سر بستیمی سراپک بونون نعمتلرندن دهاا بویوسکدی . ثولتجه قدر بو ایکی مصرعی آغزیندن دوشورمه‌شدی :

آقرینلر شراب کلر تکه * لغت اولسون بوزابه بونکه
بروسلی « مهدی » ، ملیحیه هیچ بکزمه‌بن
بر آدمادی : لایبالی فقط مراسم پرست ، قلندر
مشرپ فقط حیاتی منظم بر شاعر ... بویکی مشایرلرندن
دولای فاتح اونی اکتریا یاشنده بولودوزورودی .

بویوسک رسمی موقعلره مالک اولانلریله ، مثلا سوافندن کچرکن کور یوردرکری بر چفت کوزل کوز قارشینده علایکی مصراع سوله‌مکن چکینز لردی . اونلره کوره اصل مسئله ، سوله‌بن مصراعرلک او کوزلر قیتنده اولدیه‌سیدی .

فاتحک صاحب‌لری آراسنده ، بروسلنی احمد پاشادن صوگرا ، مهدی ، ملیحی کی غریب ولایالی شخصیتلر بردن بره خاطره کلور .

او دوره قدر یتیمش آناتولی شاعرلرینک اک بویوسک اولان « احمد پاشا » باشلی بلشنه تدقیقه لایق بر سیادر . نجم مضمونلرینی فضاه‌جه نقل ایتدیکلی ایچون ، مقبلری طرفندن بعض اعتراضلره اوغرامش اولقله برابر ، کرک حیاتنده کرک تولومندن صوگرا « بویوسک استاد » صفتیه طایندیشدی . تنقیدلرنده اکتریا معتدل و حق اولان تذکره صاحبی « ریاضی » ، احمد پاشانک اهمیت ویا لکتر آناتولی وروم ایلی تورکری آراسنده دکل ، شرقی تورکری آراسنده طایندیشدی شو قیتل سطرلره آکلاشور : « خطه‌قلر و رومده شعره اول صورت ویرن بونلرک چهره کشای حاتم معجز نکایدر . مرویدرکه سلطان حسین بقرا زماننده دارلشک خراسان مطالع اهله اهالی علم و عرفان اولوب وزیر می علی‌شیر نوابی بر مجلس خاص الحاضنه دارالایا لک علما وشعرایی بهترین هر مرزوبوم اولان ملک رومک علما وشعرانیه غالب اولسن ادعا ایدر . حضرت خدوی [مثلا جامی] اول مجلسده حاضر بولونوب ، طینت و مایه اولان وفور اهلیت و عرفان دخی انکار اولونماز ، بویورورلر . بو مقاله ائاشاننده جانب ددرن بر مصراع

یوش طاهر اولوب گوشه مجلسده منشل اولور . احوالیندن سؤال اولوندقه رومدن کلدکی ظهور بولور . شعرای رومک نوید اشعاریندن استفسار ایدرلر . صاحب ترجمه‌ک « احمد پاشا » بر اثرینی اوقور :

چین زلفک مشکه بکتردم خطاسن بیله‌دم
کی پریشان سوله‌دم بو یوز قاراسن بیله‌دم
قدیامت غمزه آفت زلف فتنه خط بلا
آه کم بن حسنکک بونجه بلاسن بیله‌دم

حضرت خدوی بوترا نه دلکشی استع ایتدکده فی اختیار آغاز رقص وسع ایدوب ، مدعاض ثابت اولدی ، بیورورلر .

زمانه ابتدایک فضلاء کلمه مدبر و شریک فتح ایدیش اولدیی ایچون، هنوز مسیره حیاتی پک باشلایاماش، یوزاخانه لر زوی قدر چوغالاماشدی . بروسه ایله ادرنه به تقدم ایده ییلک ایچون برآز زمان کیمسی ایجاب ایدیوردی . « عاشق چلی » نك روایتنه کوره : « اوزمانده استانبول طرفده مسیره و سیرانکاهار وزاویله ر و خاقاقلر یوقش ؛ اکبر و اعیان و نظرفای اهل دیوان ، شمشیر و صاحب دیوان سینه و عیش و عشرته وارمق ایچون » شاعر سینوبلی « صفای » نك غلطه ده آخیرلر آلتنه کی زاویه سینه کیده لرلریش « صفای » عین زمانده خریطه جیفده و علوم بحریده ده منحصص اولدیفندن کمال رئیس ، قورد اوغلی کی معروف قاشانلر ، کجیلرده اورایه دوام ایدرلریش ... بو تفصیلاته کوره « صفای » نك غلطه ده کی زاویه سینی ، فاع دوربیک ادبیات محفلانلرندن عدايتک ایجاب ایدیور . فقط شاعرلر یالکیز بویه محفلارده دکل ، غلطه میخانه لرده ، نجه قلعه ده کی یوزاخانه میخانه لرده ، حکومت چالانک قولقلرلرده ، رند و دریا دل بر حیات ، بر قلندر حیاتی کیمر مکده ایدیلر . اوزمانلرک خصوصی و واجبی ایجابی نظراعتبار آلینیرسه ، شیمدی بزه غریب و اولدقجه سرسریانه بلسکه غیر اخلاق کان بو حیاتک وسعت و قیمتی تسلیم ایتماک قابل دکدر . بر جمله ده ، غرب عالینک بشون مقاومتتی قیازق نهایتیز طاعار و قوش اوجاز کیدلر دن سیلر کی آقان دده لرلرک ، هر شیده اولدیی کی ذوق و وسعت خصوصتده بزدن چوق یوکسک اولقلارنی بیلیله ، واستقباله طوغری قوشق ایچون دائما ماضینک عظمتی خاطره لرندن قوت آلملی بزل !

کوبرسلی زاده محمد قزاق

انجني مورخلرینه کوره

استانبول دفاع سلطانیه محمد

فرانسز مورخلرندن « کوستاو شلوبرنه » نك « استانبولک عماریه می و شبخی » عنوانی یووک برتری وارد . تونزک علیده الک معصیانله یازیش اسکی خریستانیه مغریه ، حق برمورخ ایچون ذکری عرب سیلابی الک خرافه قیز روایتنه استناد وجوده کتیریش اولان یوانرک هر سطرده ، مؤلفک تونزک قارشئ نمدعش برکین بسلده حی اولتور . معما فله علمئ کیشئ چوق شغه دوشور دن یوکی صورره نغا . بو یووک اثر هر حمله اهمیتله یلایق به شایانر . مختار پاشانک « فتح جلیل قسطنطنیه » سندن سوزلار . بو مهم دیووک موضوع مورخلرینه چوق اهل ایدیلر . بونقصانک یابین زامانلرده کالنه انتظارا « شلوبرنه » نك « تونزک » نك طرفندن ترجمه و طبع ایدران

نسخه سندن . فائیک دها ایله جلدسندن بری استانبولک فتحی خصوصتده نکی امیر بسلده کیکی یووک ییژانلیرجه ندرجه معلوم اولدیی کوسندن برارچی ایقتاس ایدیور :

سلطان محمد نایک جلوسی یوتون ییژانس سرانی خاق ایله استانبولک سکنه سنی یأس و فتوره اتقا ایلدی . برچوق دنه لر یهودیه ره مسلمان اردولری و ۱۴۲۲ سنه سنده بالذات پدی سلطان مراد طرفدن حاصره ایدیش اولان بو شهرلرک شاهنه آرتق بر نهایت و برمک ، ذک اولدیی قدر جسور اولان بو کنج سلطانک یگانه خیالی تشکیل اشدی

عثمانلرک استانبول کیریشی

حقده خریستانلر آره سنده مدت مدیده دیری شایه لر دوران ایدیوردی . بو یووک تشبث عسکری ، سلطنتک ایله اندیشه سی اوله جغه دائر بین اغش اولدیی سوبلیتوردی ، « او زمان ، بحق دیکلری کی ، ییژانس ایمبراطورنی استانبولک طرفده « تئودوس » سورلرله تحدی ایدیش اولان آرتق عان برمتلشدن عبارت ایدی . ییژانس اردوسی بر قزاق اجرنلی عسکر دن ، دوغماسیده شایان مرحمت برحاله بدن عدد قادر بعه دن مراب ایدی . »

رجا و استرحام ایچون کوندریان هیئت خصوصه ، غرب حکمدارلری آرا سنده بر استاد یونلی دنمک ایچون استانبولی برده ده اها ترک ایدیلر . روما ایله ییژانس پندنه عظیم اختلاف دخی دن متوله

اوته دیری موجود مشکلات ، هر ایکی کلیساکل اتحاد صمیمیتنه جدأ موفق اولق خصوصتده پک آبی بر سوزنده مشاهده ایدیش اولان امکانلرلی ، یونون بو مساعی سیاسی بی ثمره قیلرله . پایا بشنهی « تیغولا » معاوضتی پک اعلا وعد ایدیور ایدی . فقط او شرط مغیرمک ایله که ، ایمبراطور ، استانبول طریق تختنه ، شرکت دیکر اوج طریقک ریاستی آلتنده ۱۴۵۰ سنه انقاد ایشش اولان مجلس روحانی طرفندن پناه ایدیلن طریق « غره غوار » ی

تکرار اقعاد ایده جک ، وفلورانس روحانیلر جلدنه قطعاً تقرر ایشش اولان اتحاد « ی نهایت موقع اجرا به قویق ایچون الک شدید تدابیرک تطبیقی اراده ایده جک ایدی . قسطنطنی « دراغازس » شخصاً

یابی منونلرکی آرزو ایدیوردی ؛ فقط مساعی استانبول ختی ایله هیئت هابانک کثرت عظیمه سنک متمصب و متعقل مخالف نتیجه یله . دائمی صورتده حکمیز قالیوردی ، دیکر طرفدن و ندیک حکومتده غیر منون ایدی ؛ چونکه اصلاً ایتالیان بر پرنس اولان زوجیه سنک وفاتندن دولانی ۱۴۴۲ سنه سندنبری بکار قالان ایمبراطور و ندیک حکومتی رئیس « فوسقا . ریس » ک قیزی ایله تزوج ایتک تصویرنی اخیراً ترک ایتشدی .

معاقبه و ندیک حکومتی نهایت اون قادر غلق بر معاوضی وعد ایتدی . پایا بر قیلوک اعزامی درعه ده ایتدی . حتی ایمبراطورک اتحادی روم ره بانه قبول ایدر بر مکده کثیدینه معاوت ایده جک مقتدر و معلومانی راهیلر کوندر سینه دائر پایا به رجایی اوزرینه ، پایا صلنده موره یا خد تسالیاده کشیش اولان

روما راهی ، روسیه ده کاش کیه ف شهری سابق متره یولیدی [۱] ، پک ممتاز بر فکری ، علوم دینی به عمیق بر صورتده واقف اولان ، بر قزاق سنه مقدم ، ۱۴۳۸ سنه سنده ، « وهساریون » ایله برلکده « فلورانس » روحانیلر مجلسنده اهمیت بر رول اویشش یولسان قاردینال « ایزدور » ی بابلی مقامنک مرخصی صفتیه اعزام ایتدی . روم کلیساکل مطاوعت قطعیه سی و کندیسک کشتن و پک صداقله دائما طرفداری اویش اولدیی روما کلیسایله اتحادی

[۱] کندیسک و یاقیده کثریا کچن « قاردینالس رونهوس » ، « آرشیپیسکوپوس رونه یوروم » روم لقلری یوندن نشات ایدر .